

Nětk wotpočuje hola,
skót, ludžo, města, pola
a cyły swět, wšo spi.
Wy pak, wy mysle, dźiće
a kěrluš před so wzmiće,
spěw stworićelej k lubosći.

Hdže, lube slónčko, wosta?
Nóc nad tobu móc dósta,
je tebje zabnata.
Wšak z Boha slónčko druhe,
kaž moja duša čuje,
mój Jezus we mni zeschadza.

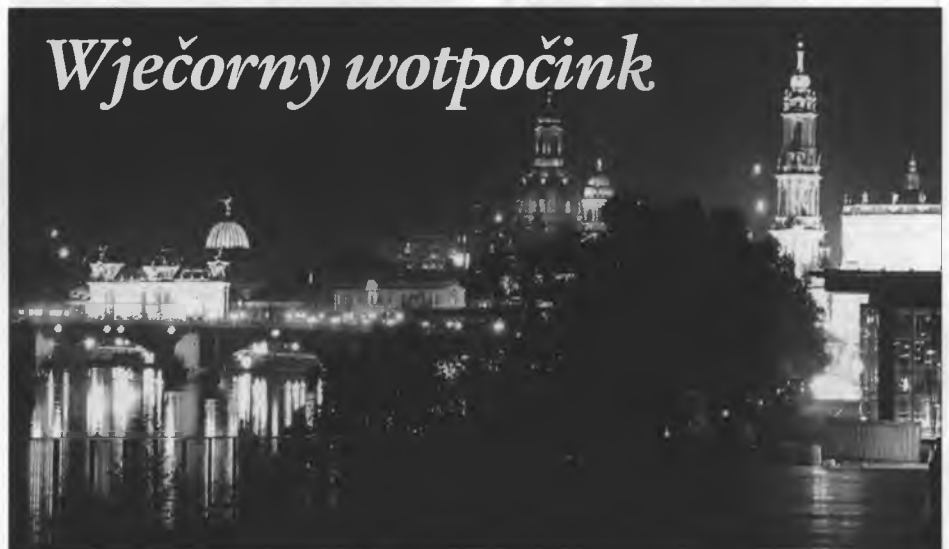
Zas dzeń je dokonjany,
nětk swěća hwězdy rjane
na módrych njebjesach.
Tak krasnje stać ja budu,
hdyž jónu přindže k sudu
Syn Boži z mocu w mróčelach.

Nětk čělo k měrej chwata,
jom' drasta budže wzata,
hlej, znamjo smjertnosće.
Jo wobleče po času
Knjez Chrystus k swojom' kwasu
sam suknju swojej' prawdosće.

Kak hlowa, noze, ruce
tu wjesela so ducy,
zo kónc wšo džěto ma,
tak wjesel so tež, duša,
wšak wotpočink či stuša
po prócy wšeho hubjenstwa.

Tež was Bóh zwarnuj z mocu,
wy lubi, před zlej nocu
a začěr paduchow.
Bóh daj wam dobre spanje;
na swěrne stražowanje
sćel lubych swjatych jandželow.

tekst: Paul Gerhardt 1647
přełožk: Budyšin 1710
spěwarske číslo 561

Drježdžany we wječornym swětle

Foto: J. Mačij

Wječor chowa so slónco. Nóc leži nad krajom. Wšitko spi, wotpočujo w Božim měrje. Něhdže w čichej komorce zaklinči kěrluš, stworićelej k česći zaspěwany. Kěrluš chwali teho, kiž je pola a holu stworił, ludži, města a cyły swět. Bóh dawa wšitkim wotpočink, zo bychu mocy nabyli za přichodny nowy dzeń. W tutej chwili schadza Jezus, Boži Syn, kaž slónco w čemnej komorce. Tón, kiž je prajił, zo je swěto swěta, njewopuści nikoho, tež nic w čmowej nocy, hdyž su wšitke swěcy hasnjene. Štož njemóže spać, njetrjeba so starosćić, wšako njeje sam.

Nam modernym ludžom je so pozhubilo nazhonjenje, kak bliski je Bóh wječor, kak jara jeho runje potom trjebamy. Zhubilo je so pak tež elementarne nazhonjenje čemneje nocy. Wšudže so někajka lampa swěći, najbóle w našich městach. Elektriške swěcy rozswětleja nóc nad městami a wsami. Nutřka w stwach běži telewizor, doniž njewoteńdu či, kiž před nim sedza, sprócnj do loža. Hrózbnosć nocy so poduša w kumštněj swěcy.

Hdyž běchmy zańdžene lěto z džěćimi we Wukrančicach, podachmy so na nócne pućowanje. Wječor džesaćich džěchmy po pólnym puću hač k bliskemu lěsej, kotryž kaž čorna sćena steješe. To běše čma kaž w kołmazowym sudže. Strachociwje sahaču džěći za ruku dorosćenych. Tu schadza něšto ze začuwanjow, kotrež mějachu naši

prjedownicy, hdyž lehny so čma na kraj. Wěriwi pytachu trošt we wěrje a posylnjenje w kěrlušu.

Nóc je symbol abo znamjo za smjerć, wona je předznamjo smjerće. Tak kaž je wječor swjatok za wšedne džěto, tak budže jónu swjatok zwonić za cyłe naše žiwjenje. Slěkamy so, lěhamy so do loža, nječini my ničo, jenož čicho ležimy. Tak budžemy jónu w hinašim ložu ležeć, z bětěj plachtu wodžěći. Čěmny wječor dopomina nas na hinitosć wšeho zemskeho byća, na kónc wšeho džěta, na wěčny wotpočink.

Wječorne mysle njetrjebaja nas křescanow zatrašić. Wěrnó je, jónu budže swjatok, budže čěmno wokoło nas. Tola nic na přeco. Jezus Chrystus nam pokazuje perspektiwu, kiž přesahuje wšitke nocy a wšitke smjerće. Budžemy před nim stać jako hwězdy na njebju, jako či, kiž maja dostojnu bětu drastu woblečeni, drastu njebjes. Tehdy skónči so wšitke hubjenstwo. Njetrjebamy so bojeć, wšako nam schadza wěčne swěto.

Tole nječ je naša próstwa za přichodnu nóc: zo bychmy materielnje a duchownje wobarnowani byli. Nječ njezadobudu so paduši do domu, kotřiž bychu nas wurubili. Nječ pak tež njepřindu zle mysle, starosće a bjezsparnosć na nas. Nječ sćeje Bóh Knjez swojich lubych jandželow, zo bychu nad nami stražowali. Nad nami a nad cyłym swětom.

Jan Malink

Měrcin pječe bibliski tykanc

Prěni šulski tydzeń po lětnich prázdninach je nimo. Měrcin sedži ze staršimaj při wječeri a da sej zesłodžeć.

Staršej rozmołwjataj so wo dźěle w zahrodze. To pak Měrcina tak jara njezajimuje, a tak dunda w myslach k minjenemu tydženjej w šuli. Hakle hdyž slyši, zo dyrbjja zo jabłuka šćipać a zo rěči mać wo pječenjju tykancja z w trawje ležacych jabłukow, Měrcin poska a praji: „Tykanc budu ja pjec. Mam cyle wosebity recept. W nabožinje smy srjedu wo žnjach rěčeli a knjeni Nowakowa je nam recept bibliskeho tykancja dała.“

„Nó tak, bibliski tykanc ...“, měni nan. „Ja žadyn bibliski tykanc njeznaju.“

Měrcin stany, dóndže sej po nabožinsku mapu, zo by recept starši-

maj pokazal. „Tak so lěpje rozkladže“, praji a pokročuje dale: „Poprawom je to kaž hódančko. Kóždy přidawk je zaklučowany we wotpowědnym bibliskim hronje. Hrono dyrbju w bibliji pytać a potom wěm, kotry přidawk trjebam. Mamy tola Lutherowu bibliju.“

Nětko bě Měrcin cyle zahorjeny a chcyše najradšo hnydom započec. Tola mać jeho zadžerži a rjekny: „Najprjedy namaj pomhaš wječer zrumować a potom maš hišće chwile doś, so z bibliskim tykancem hódančkom zaběrać. Tykanc pjec pak budžeš hakle jutře, po tym, zo sy jabłuka w zahrodze zeběrał. Snano móžeš je samo při pječenjju trjebać.“ Za Měrcina to njeje tak

lochko bibliske štučki namać. Hdyž byšće wy, lube dźeći, jemu pomhali, móžeće snadź tež same bibliski tykanc pjec.

Wjele wjesela při hódanju a pječenjju přeje

Gabriela Gruhlowa

Bibliski tykanc

Přidawki:

(1) 100 g	Kniha sudnikow 14,14	(5) 250 g	Matej 13,33
(2) 150 g	Psalm 55,22a	(6) 3 lžički	1 Kor 3,2
(3) 3	Jez 10,14	(7) poł titki	pječenskeho proška
(4) prizka	Matej 5,13	(8) 1 kg	plodow wot štoma
			Wysoki kěrluš 8,5

Přihotowanje:

Z elektriskej měšawku (1), (3) a (4) ješćowje změšeć, (2) přidać a poněčim hać na (8) wšitke druhe přidawki změšeć. Kulowatu formu z (2) pomazać a čěsto do formy dać. Nětko (8) bělic a na kuski rozkrać. Na čěsto položić, kusk nutř stłóčić a w 175 °C horcej pjecy něhdže 40 mjeń. pjec.

Po pječenjju z běžitej (2) pomazać a z (1) posypać. Tam hodži so šćipka cymta nutř měšeć.

Pučowanje swójbow

Čas so spěšnje minje. Jedne lěto je skoro nimo a hižo čaka tradicionalne, mjeztym hižo 5., pućowanje serbskich swójbow **sobotu, dnja 15. septembra 2007**. Kóždy Serb zbliska a zdaloka, kiž rady po serbskich horach pućuje a při tym rady bjeda, je wutrobnje witany. A dokelž je to lětsa mały jubilej, budže naše pućowanje chětro napinace.

Zetkamy so w 13.00 hodź. při busowym zastanišću w Budestecach. Wottam pućujemy přez rjany Kózlowski doł a Rachlowski lěs do Wuježka pod Čornobohom. Po puću pytamy sej zaso rjane městno za piknik.

We Wuježku swjećimy potom wokoło 17.00 hodź. ze superintendentom Malinkom a fararjom dr. Bulišom nutrność. Tu su tež wšitcy witani, kotřiž njemóža sobu pućować. Přizamknje so dworowy swjedzeń na Dejkec statoku. Wočakuje was mała překwapjenka. Telko chcemy hižo přeradzić: Hłódný a lačný tu nihtó njewostanje! Tuž pójeće wšitcy do Wuježka, wjeselimo so na was! Tu hišće někotre organizatoriske pokiwy:

Awta móžemy w Budestecach wostajić, pojedźemy po pućowanju zhromadnje po awta. Štož chce, móže we Wuježku stanować, stan za 7 wosobow budže natwarjeny, mamy pak městno za dalše stany. Tu prosymy wo přizjewjenje pod čisłom 03 59 39/8 05 02. Štož chce so z tykancem, solotwu abo druhim přikuskom na zastaranju wobdźělić, je rady witany. Tež tu so prošu pod horjeka mjenowanym čisłom přizjewje!

Mato Krygár

Serbske ewangelske towarstwo

Serbska rada w Bramborskej jo wobradowała wo cerkwinej tematicke

Na swójom slědnem pósejženju pśed lěšoj-skeju pśestawku dnja 26. junija 2007 jo se bramborska Serbska rada zaběrała z cerkwineju tematiku. Jo to był drugi raz, až jo nejwušy politiski legitiměrowany serbski gremium w Bramborskej wobradował wotom. Předny raz jo to było pśed dwěma lětoma, ako stej se ewangelska cerkwja Barliń-Bramborska a cerkwja šleskeje Górneje Łužyce zjadosištej. Tegdy běšo se „Kazń wo serbskem cerkwinem žele Ewangelskeje cerkwje Barliń-Bramborska-šleska Górna Łužyca“ rowno wobzamknuta a plašešo něnto za ten ceły nowy cerkwiny wobcerk. Serbska rada jo wugroniła swóju spokojność pśez taki cerkwiny rozsud a jo pśigroniła, cerkwine žěto w Dolnej Łužicy pońje pódpěrowaš.

Něnto, dvě lěše pózdžej, jo był ten cas bilancěrowaš: Co jo se stało a kak jo se kazń w zmysle Serbow a wósebnje serbskich kśesćijanow zwopšawžiła? Serbska rada jo sebje toš pśepšosyła reprezentanty bramborskeje cerkwje, a to generalnu su-

perintendentku z Chóšebuza, kn. Heilgard Asmus, a ze serbskego cerkwinego boka fararja Helmuta Hupaca, rownocasnje pśedsedař Spěchowanskego towaristwa za serbsku rěć w cerkwi, fararja Ingolfa Kšěnk, člónka serbskeje cerkwineje pśirady nowego wobcerka, a Christinu Kliemowu, člónk kupki Serbska namša w Chóšebuza. Dalej su se serbske ako teke nimske zagronite na pósejženju wobzěllili; wuzwignuś cu how wósebnje angažement wótpóslańcki Zwězkowego sejma Cornelije Behm (Zelene).

Dr. Madlena Norbergowa, zastupna pśedsedarka Serbskeje rady, jo w swóich zawodnych słowach wuzwignuta, až toś ta kazń ma za cerkwju rowno taku pšašiwosć ako Serbska kazń za politiske žyjenje w Bramborskej. Pó krotkej rozpšawje, ako stej měfej farar Hupac a generalna sup. Asmus, su se pón diskutěrowali aktualne cerkwine pšašanja a jo se do ruma stajiło pominańje, teke z boka ewangelskeje cerkwje w Bramborskej wěcej glědaš na skšusjenje serbskeje narodnej identity. Zaměr jo był,

pokazaš na móžnu zgromadność a synergiowe efekty mjazy politiskimi gremijami a cerkwju, aby zgromadne napinanja Serbam tyli a se serbske cerkwine žyjenje w Dolnej Łužicy dalej stabilizěrowało. Ba za za to jo faktiski, až jo se po pšewrošenju swěšilo wěcej ako 130 namšow w dolnoserbskej rěcy, až su se wudali gano nowe dolnoserbske prjatkarske knigly a až se pśigótuju nowe dolnoserbske kjarližowe knigly ako teke dolnoserbske perikopy.

Glědajucy na toś to pilne žěto angažowanych kśesćijanow w Dolnej Łužicy jo se wustajiło, až jo něnto trjeba, wěcej z młóžinu žětaš, aby teke na cerkwinem pólu wěstu perspektiwu stwórili. How by se wósebnje dejalo wabiš za pówołanje fararja a zapšěgnuš by teke dejali serbsku rěć do nabožnego wuwucowanja. Rědnje by teke było, gaby se zglucyło, w pśiducem lěše wotžaržaš serbsku młóžinsku abo familijowu namšu. Jo se tejerownosći wo tom powědało, lěc njeby mógli nimske fararje w serbskich

(Kónc na stronje 6)

Stawizna Rut a kisanje Kurt we Wukrančicach

Připodniše slóncu praži a smaži. Je tužno we Wukrančicach a z Wysokeje Dubrawy hrozy njewjedro. Tak dyrbymy přihotowane šalki za kofejpiće ze zahrody zaso do doma znosyc. To pak je naposledk tež derje, dokelž so tak čas spěšnišo minje. Wšitke džěci čakaja hižo rozbudžene na svojich staršich, kiž přińdu na zakónčace kofejpiće nabožneho tydženja. Skónčnje! Přenje awto jědze wokoło róžka a po nim dalše a dalše. Tykancy su we wosadnej žurli spěšnje přihotowane a hižo zaspěwamy, kaž do kóždeje jědze, zhromadnje „Přińdź, knjez Jezu, a budź ty naš hósć“. Snapotanje a plapotanje je po cyłej žurli slyšeć, wšako dyrbja starši zhonić, što smy cyły tydzeń tu we Wukrančicach worali. Po chwilce pak jima so farar Malink słowa a nětko smě kóžde džěco wo jednym podawku nabožneho tydženja rozprawjeć.

Johannes powěda wo slóncu, kiž je so nam cyły tydzeń swěćilo, tak zo móžachmy so wšědnje w bliskej Olbje kupac. To bě či přeco juskanje a pryskanje! Tola jenož kupali so wšak njejsmy, přetož Milan wě nam rozprawjeć: „Kuždy žěn smy byli zajtšo a wjacor w cerkwi a smy se tam modlili a spiwali.“ Haj, rańša a wječorna modlitwa běštej ramik našich zhromadnych dnjow. Měrne wokomiki w cyrkwi běchu jara wočerstwajace a rjane, přetož tak džakowachmy so Bohu a pjelnjachmy Wukrančansku cyrkej zaso ze serbskimi słowami kaž w zańdženych časach. Wo zajimawych stawiznach wosady a Janu Kilianu zhonja starši něšto wot Stanija. Wutoru wječor mějachmy mjenujcy prawe domjace kino ze zastupnym lisćikom a chipsami ke chmutanju. Tema bě „Jan

Pod nawodom studentki Jadwigi Malinkec (srjedza) su sej džěci na nabožnym tydženju we Wukrančicach kóžde swój chléb napjekli.

Foto: T. Bejmakowa

Kilian“ a wobrazy z dalokeje Ameriki nas wšitkich zahorichu. Štó wšak je z was hižo praweho serbskeho cowbojy widžať? Tola wutoru njejsmy jenož domjace kino hladali. Popołdnu pućowachmy přez Hućinjanske haty do Strože k šulskemu muzejej „Korla Awgust Kocor“. Sofija měni, zo bě pisanje z pjerom a čornidłom to najrjeńše. Nó haj, a kusk strašny bě wopyt w šulskim muzeju tež, dokelž měješe knjez Kozel kij w ruce kaž w prjedawšich časach.

A nětko mała přestawka. Zhromadnje zaspěwamy sej „Glory, glory haleluja“, kiž zamóža džěci wótrjšo spěwać hač starši. Nó, starši, snano dyrbiće tež raz na nabožny tydzeń jěć? My spěwy mjenujcy móžemy!

Ow, a srjedu, to smy něšto zdokonjeli: 19 km smy pućowali a za to rano w šesćich stawali! Alina rozprawja, kak smy po wotučacym lěsu hač na Monumentowu horu dóšli. Hakle tam smy snědali a sej na wěžu zalězli. Ale wězo njebě tam hišće kónc našeho pućowanja. Dale tupotachmy do Tranjowa, hdžež maja wulke přestjenje z džiwiznu. Sigrid wopisuje wšitkim, kak smy tam jelenje, kozy, nukle a wujki picowali a so potom po łukach, lěsach a polach zaso do Wukrančic nawróćili. Derje, zo móžachmy po tym zaso na Olbu jěć!

Lutych dožiwjenjow a wulětow dla smy cyle zabyli wam wo tym rozprawjeć, što bě tema našeho nabožneho tydženja. Tuž powědaj to spěšnje, Mila! Słyšeli a narýsowali smy we wšědných hodžinach stawiznu wo Rut, kiž je kłóski zběrała na Boasowym polu a na kóncu je so samo na njeho

wudała. Sami wšak smy potom tež na polu byli a kłóski zběrali. To bě či wobužne džělo! Jenož poť palencoweje škleńčki zornjatkow mějachmy po hodžinje nazběrane. Derje, zo mějachmy hišće druhu muku, dokelž chcychmy wšak štwórtk chléb pjec. Za to smy cyły tydzeń kisanje Kurt picowali. „A potom smy hromadže čěsto měšeli a kóždy je swój chléb formował“, rozprawja Katka. To bě či wulke wjeselo! Nětko wěmy, kak pjekar chléb pječe, a my to nětko tež móžemy.

Na poslednim wječorku smy potom woheń palili a kołbaski pražili a so na nócne pućowanje podali. „Nocne drogowanje jo byto to nejlěpše!“, powěda nam Johann. Bojili so njejsmy. Nó haj, snano jenož kusk.

Haj, to bě naš tydzeń. Slónčny a pisany. Napjelnjeny z rjanymi dyrdomdejskimi dožiwjenjemi. Džak wšěm, kiž su nam tajke rjane dny zmóžnili! Nó, a nětko zaspěwamy wam hišće naš najlubši spěw „Hevenu schalom“ abo hornjoserbsce „Přejemy pokoj wšěm ludam“.

Klětu widžimy so tola zas, abo?

Jadwiga Malinkec

Nabožny tydzeń

Hdy? wot 6. do 10. awgusta 2007
Hdže? we Wukrančicach
Štó? 9 hornjo- a delnjoserbskich džěci, 3 nawoźa
Što? stawizna Rut, nutrnoće w cyrkwi, wšědnje kupanje w Olbje a k temu wjele rjaných wulětow a dyrdomdejow

Kupanje w Olbje so wšěm lubješe, kaž je to namolowała Sofija Bejmakec.

Wót Boga hupóslany

Hurězki z interviewa Horsta Marquardta z Jurom Frahnowom za husćelanje „Bilanz“ radija ERF 24./31. awgusta 2006

K 70. narodnemu dnju Jura Frahnowa pšestajila a zestajila Christiana Piniekowa

Starjejšej

Jo, som se narožil ako nanowe šeste a mamine sedyme góle. Tomu bžo se někotary žiwaš. Mama jo byla južo raz hudana a jo dwě lěše ze swójim cłowjekom a z gólešim, kótarež jo z nim měla, žywa byla a potom stej hobej humrělej, cłowjek a góle. Na to jo zasej do swójeje domownje šěgnula, wót Smogorjowa do Drjenowa ... A pótom jo se mój nan z njeju wóženil.

Z nanowego boka som se pón ako šeste góle narožil. Starjejšej stej bylej jadnak starej, 1897 rožonej. A tak som se, ako jo bylo hobyma styrzasća, narožil. Njejsom byl zaplanowany, ale som se tola wjelgin wjaselil, až som směł swětlo swěta huglědaš. Ako nejmlodšy som směł nejdlej na maminem klinje sejžeš. Nichten mě njejo hutlocyl a to som póžywal ... Jo, to mě móje bratši a sotšy písamem hyšći žinsa humjatuju, až som dostal pšewjele wóle a až stej mě starjejšej rozšćenšlilej. Ale togo mēnjnja njejsom. Groni ga se teke, a tak gronje teke psychologi, lubosć móžo jan ten darowaš, kenž jo ju dostal. Jo ga to ako z pjenzami – njamóžoš wěcej hudawaš, ako sy dostal. A teke z lubosću jo to tak ...

Mój nan jo měl malej „firmje“. Na jadnom boce žywnosć a na drugem boce jo byl kolozej. A wót togo jo se mógal žywiš a mēš šesć žiši. Wšykne smy se mógali najěšć. Ale ako jo bylo nanoju styrnasćo – wón jo byl nejstaršy wót pěšich bratšow a sotšow –, jo jogo nan, kótaryž jo teke byl štelmacher a měl malu wirtšaft, humrěl. A tak wižim, až górze, kenž stej starjejšej w mlodych lětach dožywil, jo bylo na drugem boce – kak dejm groniš – žognowanje, až stej písilej k Jezusoj.

Žišetstwo

Pó wónje som ... měl tyfus ... Dwě z mójich sotšow stej jen mělej do togo ... Ako som schórjel, jo byla chórownja južo tak pšepolnjona, až njejsu mě tam písizeli. Doma som z casami južo do zecynka padal. Spomnjejom se, až jo mloda žeńska, kótaraž jo žišecu biblisku gózinu žaržala, ze žišimi teke spiwala. To som jano wót-daloka hyšći slyšal ... To jo mě k Jezusoju písibližylo ... Ale jo to teke wót starjejšeju pšihadalo. Prjatarjow jo wjele k nam hogleđalo. Gaž su byli ewangelizacije, su hu nas spali a pšez to som ze wšym byl konfrontěrowany, wjelgin samo.

Nejpjerwej pak som byl w našej jsy teke wjeliki njeplek ... Snaž zwisujo to z tym, až

starjejšej njejtej mělej južo taku kondiciju, mě kšuse wótkublaš a stawnje za mnu glědaš. Som ganjal pó jsy, po pólach a góli. Za nicym njejtej pšašalej. Stej jano pšašalej, gaž casy njejsom nježelu na wjacornu gózinu zgromaženstwa chójžil. To jo bylo zlě ...

Za swójogo nana som ga musal teke hušaltowaš elektricu, ako jo bylo pó wónje hyšći hušaltowanje elektrice póstajone. Miliny njejo bylo dosć a dokulaž jo měl nan mócnu elektricu (Kraftstrom), su jogo na zagronitego za milinu we jsy pówolali. Wón jo nas póslal do transformaciskeje budki, aby swěcu hušaltowali, a pózdzej, aby ju zasej zašaltowali. A to jo byla žurna wěc z tšimi zawěšćenkami. Gaž su byli toš te tši zawěšćenki huwjeršane, jo bylo pó celej jsy šma ... Dwa mójej písjašela stej mě pomogalej, to smy měli wěcej hutrajnosći. Smy stawnje zasej swěcu zašaltowali. A smy se myslili, něnto wzejo se hucabnik naše diktaty a chopijo žělaš. Ale ten bžo se móliš, swěca bžo ned zasej pšec. A tak smy ju zasej hušaltowali. Jo, som byl wjeliki njeplek a šim wěcej, tak kšěl to groniš, se žiwam, až to wšykno Bogu zadoralo njejo, mě k swójomu znankuju scyniš.

Wehrkreiskommando

Jadno bibliske grono jo mě na wše case zmócnilo: „Njebój se, powědaj a njemjelc!“ A z togo casa som powědal, lěc pši Cerwjenej kšicy, lěc pla pacientow, na Wehrkreiskommando a wšuzi hynži. Njejsom se kšěl wjelicaš, ale njejsom huměl a njejsom teke kšěl mjelcaš ...

Su mě kšěli do rezerwoweje služby zwolaš. A to ši hyšći raz mustruju, pjerwej ak ši zwolaju. A tam su ze mnu celo nobel hobchadali, snaž z tymi tamnymi teke: „Kněz Frahnow, sćo něnto hyšći raz mustrowany. Wót togo až do togo dnja bužoš w Zwickau služys a gaž se nawrošijošo, móžošo se hugroniš wó tom, což se wam spódobalo jo a což nic.“ Na to gronim: „Mě se južo něnto wšake njespódob.“ A wóni na to: „No, co ga?“ Wótegronim: „No, w glow-

Prjatarč Juro Frahnow před swójim domom w Picnju, na kótaryž jo sebje serbske bibliske grono napisal dal

nem dwě wěcy.“ A dalej gronim: „Ta wěc z bronju. Njesmějomy móris, groni biblija. A pón hyšći ta wěc z písiegu na chorgoj. Biblija groni, našo grono dej byš jo abo ně a wšykno druge jo zle a zbytně.“

Jo, na to su do mójeje akty – to pak som akle pózdzej zgónil – zapisali: „Jo kšescijan a njepšisega na chorgoj.“ ... Na toš tom zaklaže su pón rezignowali z mójeje wójarškeje služby. Su zatelefoněrowali a to zawodoju powěželi ... Som w tom zacuwal dopolnjenje spiwanja „Ach, kněz Jezu, gab ja tebje njeměl ...“

Prjatarstwo

Jo, tši raze su mě kšuse pšosyli a som byl popšawem teke zwólno, ale njejo se to dalo ned realizěrowaš ... Myslim, k službje dejš byš pówolany ... Z Chóšebuzo jo písila pšosba. Chóšebuz jo měl 22 měštnow k hobzwarnowanju a stej bylej jano dwa prjatarja ... Krajnocerkwinske zgromaženstwo njehobstoj na sedym lětach studiuma, aby byl napšawdny teologa. Wěžeš ga njamžoš žednje dosć, ale to njejo to jadnučke. To jo jano jaden bok medalje. Co sy z Jezusom dožywil, kak lubo jogo maš, kak jogo hopóznanjuoš? To, myslim se, jo teke wažne. ⇨

⇒ Pši mnjo jo bylo tak: Som jano pol lěta we Falkenbergu byl, dokulaž smej južo góleši mělej a mě su teke notnje trjebali. We Falkenbergu jo byla jadnučka Gnadauska bibliska šula ... A myslim se, až jo to bylo za mójogo nana, kenž jo pšežył prednu swětowu wójnu a teke drugu ... – we hobyma jo byl wójak –, wjelgin šěžko. Ako jo wótejšlo jogo slědne góle, jo žalował. Na tom dnu jo byl pšec, ako jo stojal meblowy wóz pšed žurjami ... Žiwnje, lěcrownož jo byl wěrjacy luž, wón ga jo teke stawnje w swójej želarni spiwal, pši wšyknych swóich mašinach, tych glosnych. Ale stawnje jo teke měnil: „Móžoš ga teke prjatkowaš bžez togo, až sy prjatkar.“ „No, a co ga by dejal prjatkowaš?“, som casy pšašal. „Wó tom, což sy ze Zbóžnikom dožył.“ „Jo, to móžoš raz hulicowaš abo dwójc, ale nic cele žywnjenje.“ To njejo tak pšawje rozměl, ale Bog jo jomu pšišpiwal znjasć, až tak se stalo jo ...

Gaž slědk glědam, musym groniš, wón jo wšykno derje scynil, Bog. Tam, zož su byli pši mnjo žěry, jo wón hupomogal. Hynac njamgu to hujasniš. Som ga byl – lěc pšipad abo nic – styri lěta pši Cerwjenej kšicy, rowno tak dlujko, ako sy howac na bibliskej šuli. To jo mě zažiwalo, ale som pšišel k rezultatoju, až jo to bylo zawěsće wót Boga kšěte. Dokulaž z póbóžnego starješynego doma do póbóžneje bibliskeje šule a pón do póbóžneje wósady – to ga wěžel njeby, kaki swět jo. Kak tam wence jo. Kak se hobchada w bježbóžnem zawože a wjele górga dajo, kótarež som ako chórorny šofer pši wjele njeglukach atd. dožył. Som byl Bogu žekowny za toš tu žywnjenku šulu. Šim wjaselšy som zamógl na Jezusa pokazowaš, lěc něnto pla luži w šěžkich chóróscach abo hynži ...

Stasi

Mě su wósym razow pšeslyšowali, to nejgórše pšesluchowanje jo bylo 1982. Wósom a pol góžiny stej dwa muskej pšesiwo mě wójowalej ...

Naraz jo DDR hudala kazń, až muse se

Juro Frahnaw (napšawo) z muskima z Brjazyny pši woglědanju starych dolnoserbških prjatkarskich knigłow na Serbskem bliže w Zušowje pla Wětošowa w lěše 2000
Foto: S. Malk

cerkwine zarědowanja, kótarež njamaju namšarskego charaktera, pšizjawiš. Cerkwja, konsistorium, jo ned wšykny ewangelskim službu hugbajucym signalizěrowala: Se tomu njepódwólíš! ... A tak som pšewjadł žišećy tyžeń ... Po tym su pominali, aby zaplašil. Njejo bylo wjele štrofy, 50 markow, dokulaž njejom jen pšizjawił. Pšesiwo tomu som pšesiwnjenje zapódal. A pón jo to šlo awtomatiski wót wokrejsneje policije k wobwodnej policiji na hušu rowninu. A togodla bjerjom se swójogo amtskego bratša z Chóšebuzom sobu, kótaremuž ga na kóncu teke pitšku pódstojm, a pšedstajam swójogo šefa policiji.

Tola južo pó droze jo měl wjeliki tšach: „Georg, co smej se to jan napóralej? By ga tych 50 markow zaplašilej!“ Gronim: „To njecynimej. Lubjej wójujomej, pjerwjej až štrofu zaplašimej.“ A tak pšedstajam swójogo šefa tam a bagi šef njejo razka slowcicka piknul. Som lěbda lufta dostal w pšesluchowanju pšesiwo tyma dwěma policistoma. Som gronil: „Smy měli wót cerkwje pšikazń njepšizjawiš.“ „Ach, kněž Frahnaw, wy se cerkwi wěcej pódwóljošo ako statuju, to doch njamžo byš!“ Na to wótegronim: „Njemyslšo se, aby ja, gaby cerkwja gronila, skóc do studnje, tam skócył. To nic. Ale how musym cerkwi pšawo daš. Južo stawnje stej bylej stat a cerkwja rozdželnej mócy, kótarež stej želonej wót sebje želalej.“

Ale móje pjenjeze, mójich 50 markow su wóni z mójogo konta wótpisali ...

W dali pšijaselstwo

... Lěta dlujko smy se pisali z rusojkimi Nimcami – z jadneju familiju. Wóni su nas jadnogo dnja pšepšosyli ... Jich stara ma ... jo móju žeńsku ako znatu pšepšosyla a ja som swóju manželsku ako jeje clowjek pšewóžil. To jo se ražilo 1980 ... Tam jo bylo tak rědnje, až smy 1981 južo zasej byli ducy a naše žiši su kšěli sobu, wšykne styri. A tak smy šesćo drogowali ... Popšawem jo tam byla hyšći zadora. Žeńska pši hoknyšku (na Moskowskem lětanišću – CP), kótarež jo dejala nam daš tikety, jo gronila, až musymy hyšći raz do centru. Tam w jadnem hotelu by dostali tikety. Ale to casowje njeby zwónožili. A ja bžezradny gronim w swójej slowjańsko-serbskej rěcy jadnorje: „Dajšo jan bilet, wy ga sćo dobra duša!“ ... A to jo musalo cysto rusojki zněš – zrazom jo byla žeńska celo pšeměnjona, wóna až dotychměst gněwnje glědajuca Rusowka. Pótom jo gronila: „Seńšo sel!“ a jo z wjelikeju sćerpliwošću hupolnila naše tikety ... A pótom smy mógali wótlešeš ...

Žycymy cesćonemu jubilaroju kšutu strowość, wjasele a sćerpnosć ze swójeju wjelikeju familiju, wjele góžbow, aby nas rozwjaselil ze swójim kšasnym spiwanim a nadalej na wšyknych jogo drogach Bóže žognowanje!

Juro Frahnaw

- 5.9.1937 narožijo se w Drjenowje ako nejmlodše ze šesć žiši do familije koložeja a hobsejžarja žywnosći Wilhelma Frahnawa a jogo manželskeje Marie
- 1943–1951 chójži na šulu w Drjenowje
- 1951–1960 žěla w rolnikarstwje nana
- 1960–1964 žěla ako chórorny šofer Cerwjeneje kšice w Chóšebuzu
- 1962 wóženijo se z Hanni Gobel ze Seelowa
- 1964–1965 jo w polojcy prjatkar w Picnju a hokolinje a w polojcy buř na žywnosći nana
- 1965–1966 hukublujo se na prjatkarskej šuli Gnadauskego zwězka we Falkenbergu/Marka pla Bad Freienwalde
- 20. apryla 1966 nastupijo prjatkarske městno Krajnocerkwinskego zgromažěństwa w Drjowku
- 1973–1986 jo prjatkar w Zlem Komorowje
- ze 1970tych lět ma huske kontakty k Nimcam-baptistam a menonitam w Nowosibirsku (Sowjetski zwězk)
- 1986–1991 jo prjatkar we Wittenberge
- pó pšewrošenju lěta 1989 dostanjo doglěd do swójeje stasiakty (z 2 125 lopjenow jo jomu 700 pšistupnych)
- 1991–1992 jo prjatkar w Picnju a hokolinje
- 1993–1994 žo pšechodnje na dočasny huměńk
- 1994–1999 jo na iniciatiwu Chóšebuskego generalnego superintendenta Reinhardta Richtera prjatkar w nadawku Towaristwa za serbsku rěc w cerkwi a krotki cas ceptař nabóžniny na Dolnoserbsem gymnaziumje w Chóšebuzu
- 1994–1999 jo w 1. wólbnej periože clonk Rady za serbske nastupnosći pši Bramborskem sejmje
- 1996/97 žěla za Serbski institut w Chóšebuzu na rěcnem pólu
- 1999 založijo sobu towaristwo Ponaschemu a jo až do lěta 2000 jogo pšedsedař
- 2006 nagrawa w 100 domacnosćach w nadawku Posaarskeje university w rozgronach žywu dolnoserbsku rěc
- až do žinsajšnego jo clonk kupki Serbska namša a prjatkujo w jeje nadawku w cerkwi a w serbskem programje barlinsko-bramborskego rozgłosa (rbb), pišo nabožne komentary za Nowy Casnik, prjatkujo w nimskich wósadach, pšestajujo kjarliže do serbšćiny a jo sobužělašer pši nastawajucych Spiwarskich
- jo nan styrih žiši a ma 13 žižižiši
- z lěta 1998 bydlil w Picnju

Uniwersita Concordia w Texasu změní swoje mjeno a so přesydlí

Uniwersita Concordia w texaskim Austinje, jenička wot Serbow založena uniwersita na swěće, so na druhe městno přesydlí a zdobom swoje mjeno změní.

Uniwersita bu 1926 wot lutherskeje cyrkwyje Missouri-synody w stolicy Texasa, w Austinje, založena. W běhu lět je rozrostla. Nastawachu wotnožki tež w druhich texaskich městach: w Houstonje, Dallasu, San Antoniju a Fredericksburgu. Zo by so uniwersita nětko z cyłym statom Texasom a nic jenož z hłownym městom identifikowała, změní lětsa w juliju swoje mjeno wot „Concordia University“ na „Concordia University Texas“. (K přirunowanju: Texas – teritoriji na kotryž so uniwersita nětko počahuje – je wo něšto wjetši hač Němska.)

Dalše plany předwidža přesydljenje uniwersity wot něčičeho městna w centrumje Austina na nowy campus, kiž leži 40 mjeńšín na zapad wot města. Nowy campus bě prjedy wukubłanski centrum francoskeje firmy Schlumberger, kotraž po wšém swěće za wolijom toči. Na 300 acrach tuteje le-

Na kampusu uniwersity Concordia je postajeny wusluženy zwón z cyrkwyje w Serbinje, laty w lěće 1854 w Gruhlec zwonyljierni w Małym Wjelkowie.

„Killian-Hall“ – po fararju Janu Killianu pomjenowane hłowne twarjenje uniwersity Concordia z lěta 1926 w centrumje texaskeje stolicy Austin. Tute a wšě dalše uniwersitne twarjenja maja so w blišim času spotorhać, dokelž přečehnje uniwersita na nowy campus zwonka města.

Foće: T. Malinkowa

žownosće hižo šěsć twarjenjow steji, kiž hodža so wužiwać jako rjadownje, běrowy, slucharnje a kafeterija. Tute domy so tuchwilu wobnowjeja, zo bychy so wot noweho šulskeho lěta nazymu 2008 wužiwać móhli. Dale maja nastać někotre nowe twarjenja, kaž internaty za studentow a za 6,75 mio. dolarow sportowy centrum. Na 200 acrach wupřestrěwa so přirodny park, na kotrymž so žane domy twarić njesmědža. Wo tutón džěl budže so parkowe zarjadnistwo města Austina starać. Cyłkowne košty za nowy campus, wobnowjenje starych a twar nowych domow, wučinjeja něhdže 100 mio. dolarow. Tute pjenjezy so zwjedu přez předań stareho campusa, kiž wunjese něhdže 70 mio. dolarow, a přez wulkomyšne dary.

Přečah campusa je wosebje městna dla třěbny. Z 23 acrami je stary campus w centrumje města za džensniše potřeby přemały. Faluje tam na parkowanišćach. Tež za twar nowych domow a sportnišćow městno njedosaha. Stary campus ma so dospołnje zwottorhać. Na jeho městnje nastanu wysokodomy z luksurioznymi by-

dlenjemi, hotelemi, nakupowanjskimi centrami a parkowymi přestrjenjemi.

Hišće so wot tym přemysluje, kak móhlo so najlěpje wobchować dopomnjeće na stare hłowne twarjenje z lěta 1926, kotraž rěka po serbskim fararju Janu Kilianu „Kilian-Hall“. Diskutuje so wo namjeće, portal hłowneho zachoda tuteho twarjenja zatwarić do noweho campusa.

Jako dopomnjeće na serbske korjenje uniwersity ma na nowym kampusu nastać muzej, w kotrymž wustajeja so eksponaty wo žiwjenju a swójbe Jana Kiliana kaž tež wšelake historiske zajimawostki ze serbskich swójbow w Texasu.

Dr. David Zersen, prezident uniwersity Concordia na wuměnk, kotryž tuchwilu jako redaktor nakładnistwa Concordia University Press skutkuje, chce so wo to postarać, zo so serbske namřewstwo uniwersity na přiměrjene wašnje hódnoći. Tak chce nakładnistwo kłětu wudać dwě knize z pjera Trudle Malinkoweje, kěrluš Jana Kiliana a stawizny serbskeho wupućowanja „K brjoham nadźije“.

David Zersen

(Kónc ze strony 2)

wósadach pítsku serbski nawuknuš a se na ps. na wósebnem rěcnem kursu wobželiš. Rowno tak jo notnje, až se nimske wósady a nimske kšesćijany informěruju wo serbskem cerkwinem žywjenju, snaž pšez wósebnne informaciske łopjeno abo artikle w cerkwinych nowinach abo na farskich konwentach. Teke nowa serbska cerkwina pširada by se dejala we zjawnosći pšedstajis a swóje žělowe šěžyšća znate cyniš.

Wažny dydk, ako běšo se teke žywe diskutěrowať, jo pšistajenje serbskego ewangelskego dušepastyrja na 100 % za kšesćijany w Dolnej Łužycy. Žinsa žěta k. farar Schütt z Dešna we wobłuku swójeje

regularneje služby 25 % za serbske wósadne. To pak nigda njedosega za ceľu Dolnu Łužycu! Co cyniš? How njejsmy wósebnje dalej pšišli. Problem jo pak palecy, dokulaž pšistajenje fararja Schütta teke za te 25 % njejo zawěšćone. Serbska rada bužo se toš z listom wobrošis na cerkwine instance a na notnosć pšistajenja serbskego fararja za Dolnu Łužycu pokazaš. Kn. Behm jo k tomu wustajila, až rěc jo žywa teke w namšach, a togodla jo pšeliš wažne, až serbske namše su teke w pšichože garantowane. Teke Rüdiger Hoffman, wótpóslańc Bramborskego sejma (Lěwica), wiži to pódobnje a jo dodať, až teke serbska namša slůžy zdžaržanju serbskeje rěcy a samo jeje rewitalizaciji.

Glědajucy na dłymoku póbóžnosć serbskich kšesćijanow a na dłužke lěta parowanja serbskego cerkwinego žywjenja w casu NDR w Dolnej Łužycy a glědajucy na to, až teke kuždy Serb pšaš swóje danki a k tomu cesto hyšći cerkwine danki, njedejala ewangelska cerkwja se dalej woboraš, ceľe městno za serbskego fararja w Dolnej Łužycy zarědowaš.

Na kóncu jo se Serbska rada we wobjadnosći z cerkwiny zastupnikami pšedewzeľa, kužde druge lěto cerkwinu problematiku wobjadnaš a teke wšykno cyniš, což w jeje mócach jo, aby wuwíše cerkwinego žywjenja na jsach w Dolnej Łužycy pódpěrowała.

Madlena Norbergowa

Před 130 lětami Serbski přédarski seminar založeny

Duchowni za serbske wosady w Sakskej studowachu teologiju zwjetša na uniwersiće w Lipsku. Wukubłanje w serbskej rěči pak uniwersita žane njeposkićowaše. Jenož w přédarskim towarstwie Sorabija móžachu so studenća trochu w serbskim přédowanju zwućować. Scěh teho bě, zo młodzi duchowni, přišedši z uniwersity do wosadow, hustodosć serbsčinu w dosahacej měrje njewobknežachu. Druzy sej ze stracha před rěčnymi wužadanjemi radšo hnydom němsku faru wuzwolichu. Tak poča w druhej połojcy 19. lětstotka w serbskich wosadach duchowna nuza přiběrać.

Prócowanja wo serbske kubłanje duchowneho dorosta

Jako so 1868 Hodzijski farar Jaroměr Hendrich Imiš za předsydu Hłowneje konferency serbskich duchownych wuzwoli, zahaji hnydom prócowanja wo polěpšenje kubłanja serbskich teologow w Lipsku. Na wotpowědne instancy zapoda namjet, na uniwersiće založić słowjansku katedru z wosebitym čezišćom serbsčiny. Tež serbski kandidat za tute zastojnstwo so namjetowaše: gymnazialny profesor a słownikar Křesćan Bohuwer Pful. Prócowanja běchu wuspěšne, přetož w léce 1870 založi so na Lipšćanskej uniwersiće katedra slawistiki. Jako profesora pak njepowolaču serbskeho kandidata Pfula, ale němskeho wědomostnika Leskiena. Tak bě so Imiš ze serbskimi fararjemi drje wo založenje slawistiskeho a z tym tež sorabistiskeho slědženja w Lipsku postarať, ale za serbske kubłanje bohosłowcow měješe to mało wužitka.

Po dalšich prócowanjach fararja Imiša namaka so nowa móžnosć: 1872 powolaču Pfula jako lektora za serbsku rěč při teologiskej fakulće w Lipsku. Pful bě zwólniwy tutón nadawk přewzać. Runje w tym času pak wón čezko schori. Tak bě tež druhi pospyt založenja serbskeho kubłanja w Lipsku zwrěšćil.

Rozsudna kroćel za založenje seminaru sta so štyri lěta pozdžišo. W mjenje konferency serbskich duchownych přednjese Imiš 1876 peticiju na sakskej krajnej synodze w Drježdžanach. Mjez druhim sej tam žadaše, zo měto so skónčnje něšto stać za rěčne wukubłanje serbskich teologow. Synoda jeho žadanje podpěrowaše. Poruči so, serbske wukubłanje njewotměć na uniwersiće w Lipsku, ale w prózdniskich kursach we Łužicy. Tak založi sakske kultusowe ministerstwo z wotpowědnym wukazom 16. januara 1877 Serbski přédarski seminar. Za jeho přewjedženje přizwoli ministerstwo lětnje 600 hriwnow. Jako nawoda bu farar Imiš w Hodziju postajeny. Nadawk seminaru bě rěčna kwalifikacija wobdźělnikow a jich přihotowanje na službu w serbskej wosadze.

Fara w Hodziju – ródnišća a wot 1877 do 1897 domicil Serbskeho přédarskeho seminaru pod nawodom fararja Imiša Foto: T. Malinkowa

Seminar w Hodziju

Po zryadowanju hamtskich naležnosćow nawjaza Imiš zwisk k serbskim bohosłowcam. Spočatk léca 1877 doježdze sej do Lipska, přeprasy studentow a dalšich Lipšćanskich Serbow na wječork do hotela „Město Drježdžany“, hdžež wšěch pohosći a jim wotpohlady a wotběh seminaru rozložil. Tak móžeše so wot 27. awgusta do 23. septembra 1877 přeni kroc Serbski přédarski seminar na Hodzijskej farje přewjesć. Sedmjo kursanća so wobdźělichu: bratraj Marćin a Jan Renč z Ketlic, bratraj Herman a Pawoł Wjacka z Barta, bratraj Korla a Jan Křižan ze Scijec a kandidat Nowak z Rakec.

Wotnětka wotmě so seminar kóžde lěto w lěčnych prózdninach štyri njedzele w awguste a septembur. Pod nawodom fararja Imiša přewjedžechu kursanća rěčne, teologiske a praktiske zwućowanja. Ze serbskimi džěćimi zwućowachu katechezu, na kemšach spěwachu liturgiju a přédowachu. Pokročowani smědžachu hižo sami kemše swjećić a při potrebjce tež w susodnych wosadach z kemšemi wupomhać. W přenich lětach přeložowachu kursanća nabožne knihi do serbsčiny, kiž potom Serbske lutherske knihowne towarstwo w rjedze swojich spisow wuda.

Wučba wotmě so na farje. Tu so kursanća tež zastarachu a bydlichu. Ličba wobdźělnikow pohibowaše so zwjetša mjez třomi a wosom wosobami. Najwjace studentow so kóžde lěto za čas swójeho stu-

dija na seminaru wobdžěli. Dokelž bě serbskich kursantow přemało, kubłachu so w seminarje tež němscy studenća, kaž Jan Waltar z Burkhardswaldy, a w přenich lětach tež štyrjo Słowakojo: Ján Emanuel Dobrucký, Daniel Lauček, J. Hrivnak, Dérer. Po wotpowědných prócowanjach Imiša a dojednanjach mjez sakskej a pruskej cyrkwinskej wyšnosću smědžachu so tež studenća z wosadow pruskeje Hornjeje Łužicy na sakskim seminaru wobdžělic. Samo dwaj Delnjoserbaj pobyštaj w Hodziju: Bogumił Šwjela a Wylem Nowy. Wjetšina kursantow služeše pozdžišo w serbskich wosadach, jenož někotři so cyle ze Serbow a za serbsku wěc zhubichu.

Dalše wuwicće seminaru

Šěsć lětdžesatkow skutkowaše seminar spomóžnje jako kubłanja serbskeho dorosta. Nawodnistwo mějachu stajnje wodžacy serbscy fararjo na starosći, kiž běchu zdobom předsydy Hłowneje konferency serbskich duchownych. Ze založenjom zastojnstwa serbskeho wyšeho

fararja w léce 1926 služeše přewjedženje seminaru k jeho nadawkam.

W běhu šěsć lětdžesatkow měješe seminar štyrjoch nawodow. Farar Imiš w Hodziju nawjedowaše jón wot založenja 1877 hač do swojeje smjerće 1897. W léce 1898 přewza Oswald Mrózak w Hrodzišću seminar a wjedžeše jón hač do lěta 1921. Wón da 1903 na farskim dworje wosebitny seminarski dom natwaril, kotryž džensa hišće jako wosadny dom služi. Wot 1914 do 1919 dyrbeše seminar wójny dla wupadnyć. Z Hrodzišća přeńdže seminar do Budestec, hdžež měješe jón wot lěta 1922 do 1928 Moric Domaška na starosći. W lětach 1929 do 1936 bě Gustaw Zarjenk w Chwaćicach nawoda. Za jeho čas wukubłachu so poslednje sylne lětniki serbskich bohosłowcow. Po nim měješe so Gustaw Mjerwa w Bukecach stać ze serbskim wyším fararjom a z tym tež z nawodu seminaru. Temu pak nacionalsocialisća na iniciatiwu wjednika BDO Hansa Reitera w Lubiju zadžewachu. Tak so wot lěta 1937 žadyn seminar wjac přewjesć njemóžeše.

Po wójnje so seminar hakle po 22lětnym přetorhnenju zaso wožiwi. Serbski superintendent Gerhard Wirth wotmě wot 1958 do 1960 tři kursy na Njeswaćanskej farje. Po tym so hižo žadyn seminar njewotmě. Tak zańdže z lětom 1960 institucija, kotruž bě Imiš 1877 založil a kotraž je přez lětdžesatki serbskim ewangelskim wosadom w sakskej a pruskej Hornjej Łužicy zawěsćila derje wukubłanych a hustodosć tež narodnje wuwědomjenych serbskich duchownych. **T.M.**

Powěšće

Tež lětsa mējachmy zaso žohnowane žně, kaž tule na zahonje pola Sprjejc. Foto: priv.

Połpica. 50lětny jubilej poswjećenja kapaty na tudyšim pohrjebnišću woswjeći Klukšanska wosada njedźelu, 15. julija, z kemšemi a wosadnym swjedženjom. Kapata so 1953 na iniciatiwu wjesnjanosty Pawoła Bjeńša natwari a so 1957 cyrkwinsce poswjeći. Hač před něhdže 20 lětami so w njej tež serbske kemše swjećachu.

Minakal. Z bohaće wopytanymi kemšemi w swjedženskim stanje zahaji so njedźelu, 26. awgusta, swjedzeń wokoło hrodu w Minakale. Stotki wopytowarjow z bliska a z daloka wužichu skladnosć, sej wobnowjenu barokowy hród z parkom a historiskej kowarnju wobhladać. Wobsedźer hrodu, z Frankowskeje pochadźacy knjez Hermann Fuchs, hosći sam po nim wodžeše.

Kamjenc. Lětsa w septembur ma so zahajić nutřkowne wobnowjenje Hanineje cyrkwy w Kamjencu. Při tym ma so cyrkej wotnutřka tež trochu přetwarić, zo bychu tu w přichodze hišće wjac wustajeńcow a kulturnych zarjadowanjow přewjesć móhli. Předwidžane džěta budu dohromady 450 000 eurow płaćić. Hanina cyrkej pochadza z doreformaciskeho časa a bu jako klósterska cyrkej natwarjena. Po reformaciji služeše wona jako Serbska cyrkej Serbam Kamjenskeje wosady. Po Přenjeje

swětowej wójnje serbske kemše přestachu, dokelž bě so wosada do dalokeje měry přeněmčila. Nětko wužiwa so cyrkej wosebje za kulturne zaměry. Hdys a hdys so tu tež hišće kemše swjećaju.

Wóspork. Po jednolětnej wakancy dóstanje Wóspork noweho fararja, Wolfganga Oehmichena, kiž bě dotal duchowny w Spitzkunnendorfe w cyrkwiskim wokrjesu Lubij-Žitawa. Jeho mandželska budže jako katechetka w Michałskej wosadze w Budyšinje skutkować.

Spominamy

Před 25 lětami, 22. septembra 1982, zemrě w Barće farar **Gerhard Renč**. Wón pochadžeše z Wjelećina, hdžež běše so 12. meje 1897 jako syn fararja dr. Marćina Renča narodźił. Kaž jeho starši bratr Jan, kiž bu z naslědnikom nana we Wjelećinje, poda so tež wón na duchownstwo. Po wuchodženju Budyskeho gymnazija a wojakowanju w Přenjeje swětowej wójnje studowaše wot lěta 1919 teologiju w Lipsku. We wulkich prózdnicach wopyta Serbski předarski seminar w Hrodzišću a Budestecach. 1923 zložil w Lipsku přenje a 1924 w Drježdžanach druhe teologiske pruwowanje. 1925 nastupi we Łupoji swoje přenje farske městno. Samsne lěto woženi so ze Serbowku Hilžbjetu Křižanec, młódšej džowku njeboh Hodžijskeho fararja Jana Křižana. Z mandželstwa wuńdžechu štyri džěci: Maria, Andreas, Johanna a Ursula. 1929 woswjeći ze swojej wosadu 50lětny jubilej wobstaća Łupjanskeho Božeho domu. 1932 sta so z fararjom w Barće. Tu založi 1933 Towarstwo serbskich wowkow, kotraž so hač do lěta 1940 mjesačnje k serbskej nutrnosti a bjesadze schadźowaše. We wójnskim času dyrbeše, kaž druzy fararjo tež, na čišć wyšnosće serbske kemše redukowac a serbske konfirmacije zastajić. Po wójnje so serbske wosadne žiwjenje w Barće zaso wožiwi, bórže pak postupowaceho přeněmčenja dla zaso woteběraše. 1950 poswjeći farar Renč nowej zwonaj, wobaj ze serbskim napisom, kotrež džensa hišće wosadze služitej. Hač do lěta 1962 mješe hdys a hdys hišće jednotliwych serbskich konfirmadow. 1966 poda so Gerhard Renč na wuměnk a přesydlil so z mandželskej a zbrašenej džowku z fary do domčka na farskim dworje. Hišće něšto lět zastara wosadu jako wikar. Po přichadze noweho wosadneho fararja Joachima Philippa 1971 wobstara dale serbske kemše hač do lěta 1975. Wón bě posledni serbski farar w Barće. T.M.

Přeprašujemy

02.09. 13. njeźela po swjatej Trojicy
10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Tuchorskej z kemšemi za džěci (sup. Malink)
12.00 nutrnost w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)

03.09. pónđzela
10.30 ekumeniska nutrnost k zahajenju šulskeho lěta w cyrkwi Našeje lubeje knjenje w Budyšinje

09.09. 14. njeźela po swjatej Trojicy
10.00 namša we Wětošowje

15.09. sobota
17.00 nutrnost a dworowy swjedzeń we Wuježku pola Bukec

16.09. 15. njeźela po swjatej Trojicy
14.30 wosadne popođnje w Slepom

22.09. sobota
15.00 ekumeniske wosadne popođnje w Drježdžanach w cyrkwi swj. Jozefa (kaplan Nawka)

23.09. 16. njeźela po swjatej Trojicy
08.30 kemše z Božim wotkazanjom w Poršicach (sup. Malink)

24.09. pónđzela
15.00 wosadne popođnje w Malešecach (sup. Malink)

25.09. wutora
19.30 bibliski kruh w Budyšinje na Michałskej farje

26.09. srjeda
14.00 wosadne popođnje w Minakale (sup. Malink)

30.09. 17. njeźela po swjatej Trojicy
12.00 nutrnost w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)

07.10. 18. njeźela po swjatej Trojicy
10.00 kemše w Budyšinje w Tuchorskej z kemšemi za džěci (sup. Malink)

10.10. srjeda
14.00 wosadne popođnje pola Kowarjec we Wuježku pola Wósporka (sup. Malink)

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangeliske towarstwo z.t., Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamolwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 0 35 91/60 07 11, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čišć: MAXROI Graphics GmbH, Zhorjelic
Postvertriebsnummer: F 13145
Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625 Bautzen
Přinoški a dary: Serbske ewangeliske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00
Pomhaj Bóh wuchadza mjesačnje. Spěchuje so wot Založby za serbski lud, kotraž dostawa lětny přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.
Lětny abonement płaći 8 eurow.